

6 juli 2008 - BIG JUMP in de Molenbeek

Voor een Schone en Propere Scheldevallei

Big Jump is een actie voor iedereen die propere en levende rivieren wil. Op precies hetzelfde tijdstip springen in heel Europa duizenden mensen in rivieren, waterlopen en meren om te tonen dat ze wakker liggen van proper water – én dat ze daar iets willen aan doen. Big Jump wil de *Europese kaderrichtlijn water* meer bekendheid geven. Die *kaderrichtlijn* wil tegen 2015 alle Europese waterlopen ecologisch in een 'goede toestand'. In Vlaanderen werd deze kaderrichtlijn vertaald naar het Decreet Integraal Waterbeleid. De kern van Integraal waterbeleid is dat men water beschouwt als een systeem. Dit is een geheel van grondwater, oppervlaktewater, waterbodems maar ook de oevers en technische infrastructuur. Integraal waterbeheer wil het belang van alle watergebruikers verzoenen, mens en natuur, met respect voor alle maatschappelijke functies van water...

De doelstellingen van de EKW en het Decreet Integraal waterbeheer is het bereiken van een goede toestand van grond- en oppervlaktewater. We focussen met de BIG JUMP op het oppervlaktewater. Om van een goede oppervlaktewatertoestand te kunnen spreken, moet het water zowel chemisch als ecologisch van goede kwaliteit zijn. Bovendien spelen ook de structuurkenmerken van de waterloop een rol en de kwantitatieve aspecten (overstromingsbescherming).

Ambitieuze doelstellingen die moeilijk te bereiken is zonder steun van het brede publiek. Daarom brengt de Big Jump elk jaar opnieuw zoveel mogelijk mensen (letterlijk) opnieuw in contact met waterlopen.

In Vlaanderen wordt de Big Jump momenteel in onder meer Gent (Coupure), Kortrijk (Leie), Antwerpen (Het Schijn) en Leuven (Dijle) georganiseerd, dit steeds in samenwerking met de betreffende steden of gemeenten. Dit jaar komt de BIG JUMP ook naar Wetteren en springen (of pootjebaden) we op een heel mooi plekje in de Molenbeek. Het thema 'Vissen' - en dan vooral het ontbreken ervan - krijgt dit jaar extra aandacht tijdens de BIG JUMP.

De keuze viel op de Molenbeek om diverse redenen...

De Molenbeek is een prachtvoorbeeld om de principes van Integraal Waterbeleid toe te passen, op microschaal. We duiken even het water in om naar de chemische waterkwaliteit te kijken. We toetsten de laatste analyses van de Vlaamse Milieu Maatschappij aan de normen voorgeschreven voor oppervlaktewaters. Zonder teveel in detail te gaan, valt het volgende ons op:

Op het meetpunt in de Molenbeek ter hoogte van de Zuidlaan in Wetteren werd dit jaar de norm overschreden voor orthofosfaat (0,43 mg/l versus een norm van 0,3 mg/l) en ammonium (2,83 mg N/l versus een norm van 1,0 mg/l). De andere gemeten parameters, o.m. nitraat, temperatuur, ... voldeden aan de normen.

Fosfaten zijn vooral afkomstig van huishoudelijk afvalwater, deze stoffen komen voor in wasmiddelen. Een groot aandeel van huishoudelijke wasmiddelen zijn al fosfaatvrij, dit staat meestal op de verpakking vermeld. In kunstmest, die niet door de bodem wordt opgenomen bij overmatig gebruik (fosfaatdoorslag), zitten ook fosfaten die het oppervlaktewater belasten.

Ammonium is een afbraakproduct van stikstofhoudende verbindingen (onder meer nitraten en nitrieten) een hoog gehalte aan ammonium kan eveneens zowel aan bemesting en afspoeling in de landbouw als afvalwaters uit huishoudens te wijten zijn. Bovendien krijgt de Molenbeek nog veel industriële lozingen te slikken van vleesverwerkende bedrijven, die ook hun aandeel in het hoge ammoniumgehalte hebben.

Beide pollutanten dragen bij aan de eutrofiëring of vermessing van het oppervlaktewater. **Eutrofiëring** ontstaat wanneer er onvoldoende zuurstof in het water zit doordat er te veel micro-organismen in leven. Hoe gaat eutrofiëring in zijn werk? Door huishoudelijk afvalwater, industriële lozingen, door veeteelt en landbouw, komen er allerhande voedingsstoffen voor micro-organismen (zoals nitraten en fosfaten) in het water van een rivier, een vijver of een meer terecht. De gevolgen voor de waterfauna en -flora zijn catastrofaal.

Wat gebeurt er allemaal?

Planten die beter gedijen in een voedingsarme omgeving krijgen het door de 'vermessing' heel moeilijk om te overleven. Bovendien worden ze verdrukt door de soorten die explosief beginnen te groeien in een voedselrijke omgeving.

Er ontstaat een overmatige groei van micro-organismen zoals algen. Als de algen afsterven, worden ze door aërobe bacteriën afgebroken. En dit vraagt veel zuurstof. Het zuurstofgehalte in het water daalt daardoor zo sterk dat zelfs de sterkste waterfauna en -flora niet overleeft. Door de overmatige planten- en algengroei kan geen licht meer doordringen in het troebele water. Vissen, en zeker roofvissen, die voor hun voedsel aangewezen zijn op het zicht, vinden in het troebele water geen prooi meer en sterven.

Helaas heeft niet alleen de Molenbeek met dit probleem te kampen. Puur op het zuurstofgehalte van de waterloop beschouwd (Prati index, het zuurstofgehalte van een waterloop hangt sterk samen met de andere parameters, zoals hierboven gezegd) is slechts een kleine 30% van de waterlopen in Vlaanderen niet verontreinigd of van aanvaardbare kwaliteit¹.

De biologische waterkwaliteit wordt bepaald aan de hand van het aantal en soorten ongewervelden die met het blote oog te zien zijn. Dit wordt de Belgische Biotische Index genoemd (BBI). Als een ongewervelde met hoge eisen naar de waterkwaliteit voorkomt, krijgt de waterloop een hoge score (op 10) Tegen 2015 moet de index van elke waterloop 7 bedragen. De Molenbeek scoort momenteel 4, er is nog wat werk aan de winkel. Er zit te weinig leven in de Molenbeek, de kleine ongewervelden zijn voedsel voor vissen, die nochtans vroeger wel overvloedig aanwezig waren...Dikke palingen (PCB-vrij!) waren traditioneel aan de molens te vangen. Palingen leven van ongewervelden maar grote exemplaren wagen zich ook aan een visje...

Dus zonder goede waterkwaliteit geen zuurstof voor dierlijke leven en geen vis!

In de Molenbeek wordt momenteel nog rechtstreeks huishoudelijk afvalwater geloosd van 30.000 inwoners. De grootste vuilvracht komt van Sint-Lievens-Houtem. Dit zou in de nabije toekomst verholpen worden door de aanleg van de collector door Aquafin nv. De werken worden aangevat in 2008-2009. Toch wordt het nog even wachten vooraleer er proper water in de Molenbeek stroomt naar de RWZI aan de Schelde in Overbeke. De geplande RWZI in Sint-Lievens-Houtem stuitte bij de inwoners op heel wat protest. De bouw ervan is voorzien voor 2010.

In 1996 werden door de afdeling Water van de VMM 2 wachtbekkens aangelegd, met een totale oppervlakte van 23,5 ha. Bij overstromingsgevaar kan 63.000m³ water geborgen

¹ MIRA Achtergronddocumenten, 2007. Kwaliteit oppervlaktewater. p 53. Te downloaden op http://www.milieuraapport.be/Upload/Main/MiraData/MIRA-T/02_THEMAS/02_13/AG_KWALITEIT_OPPERVLAKTEWATER.PDF

worden. Er werden heel wat inspanningen geleverd voor de ecologische inrichting van het overstromingsgebied. Er werden houtkanten aangeplant met sleedoorn, hazelaar en els, poelen aangelegd, bomenrijen met es en wilg en een 2 ha groot speelbos aangeplant.

De maatschappelijke rol van de Molenbeek in het verleden is niet te onderschatten. Massemen en Wetteren leerden erin zwemmen, de kleinsten ploeterden in de ondiepe delen. Jonge stellen verdronken in elkaar op de oevers en moeders wasten de kleren.

Geen Molenbeek zonder molens natuurlijk. We springen ter hoogte van de Maalbroekmolen. De Hauwermeirsmolen, even stroomopwaarts is helemaal gerenoveerd en weer in gebruik als graanmolen. Voor meer informatie kun je hun website bezoeken, <http://www.vanhauwermeirsmolen.be>.

Watermolens zijn vanzelfsprekend afhankelijk van de waterloop voor hun werking, maar kunnen voor vissen, op weg naar hun paaiplaats, een onneembare hindernis zijn. Indien een nevenloop wordt gegraven om zeldzaam geworden soorten toe te laten stroomopwaarts te zwemmen, komt de werking van de molen soms in het gedrang door gebrek aan water.

Het komt erop aan beiden te voorzoenen en mits een goed ontwerp en overwogen keuzes, bijvoorbeeld bij het renoveren van oude molens, zijn migratie en molens te verzoenen. Molens zijn van uitzonderlijk belang als erfgoed en hebben bovendien een ecologische meerwaarde omdat hun rad extra zuurstof in het water brengt. Watervogels vinden er prima foerageerplekken bij. De grote gele kwikstaart wordt regelmatig ter hoogte van de Van Hauwermeirsmolen gespot en de laatste weken toont een ooievaar bijzondere interesse voor de beek ter hoogte van de Maalbroekmolen!

Probleempje:er is bij het bestemmen van de Molenbeek niet gekozen voor viskwaliteit, enkel basiskwaliteit. Er is een studie gemaakt bij de aanleg van de wachtbekkens over vismigratie maar die ligt in de kast. Bij navraag bij de VMM blijft dat ook zo. Intussen is weer een nieuwe kans gemist omdat er bij de bouwaanvraag van de Colruyt geen rekening mee gehouden is!

De Molenbeek verdwijnt vanaf de Zuidlaan immers ondergronds en loopt onder de parkeerterreinen van Colruyt, Lidl en Aldi en met name de laatste waren niet akkoord met de spectaculaire maatregelen die in de studie werden voorgesteld om de bedding open te leggen.

Nu concreet:

Om al deze voorgaande redenen nodigen Leefmilieu Wetteren, Levende Oost-Vlaamse Molens vzw, Groen & Co, Klein Verzet, Natuurpunt en GREEN vzw iedereen uit om op 6 juli massaal naar de Molenbeekweg af te zakken, de durvers kunnen om 15 uur in het water duiken, ter hoogte van de Maalbroekmolen.

Wie al dat springen niet ziet zitten, kan genieten van muziek, een drankje, een ijsje. Je kan ook zelf de biologische waterkwaliteit van de molenbeek bepalen. Specialisten ter zake zijn die dag aanwezig om alle vragen te beantwoorden. Natuurpunt Scheldeland begeleidt vanaf 13u30 een wandeling vanaf de springplaats om het te hebben over de natuur in en rond de Molenbeek, haar verleden en haar toekomst. De molens worden uiteraard niet over het hoofd gezien! De molenaars informeren de bezoekers over de molens en hun natuurlijke omgeving (water, waterleven). Tussen al dat moois door, worden we verrast met een theaterstukje en volksverhalen over de geschiedenis van deze plek...

De Belleman nodigt jullie vanaf 14u30 aan de Molenbeekweg, ter hoogte van de Maelbroekmolen. Wie wil springen, doet er goed aan zich daarop te voorzien, met een handdoek en zwemkledij. Uw opblaaskrokodil of zwembandjes zijn ook welkom! Na de duik

is het mogelijk zich af te spoelen. **Let er ook op dat schoeisel verplicht is als je in het water wil duiken!** De sprong zelf is om 15 uur. Kinderen springen onder begeleiding van volwassenen. Meer info over de BIG JUMP in het algemeen en in Wetteren in het bijzonder zal te vinden zijn op <http://www.bigjump.be/>.

Coördinatie: Rebecca Lefevere - Educatief Medewerker GREEN vzw
Palmstraat 12
9090 Melle
T +32 (0)9 - 272 85 98
T +32 (0)474 - 10 84 04
rebecca@greenbelgium.org
www.greenbelgium.org